

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ FLEUR У ЛІТЕРАТУРНІЙ КАЗЦІ ДЛЯ ДІТЕЙ МОРІСА ДРЮОНА “TISTOU LES POUCES VERTS”

Павлюк О. О.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри викладання другої іноземної мови
Запорізький національний університет
вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0002-7821-5269
helen.pavlyuk@gmail.com*

Салтикова Т. О.

*викладач кафедри викладання другої іноземної мови
Запорізький національний університет
вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0001-6085-302X
t.saltykova2016@gmail.com*

Ключові слова: *текстовий концепт, літературна казка, авторська концептосфера, індивідуальний авторський концепт, олюднення, порівняння, метафора.*

Індивідуальні авторські концепти відбивають особистий досвід письменника, його уяву, асоціації, бачення світу та ставлення до нього, що віддзеркалюється в художньому мовленні, у мові твору. У сучасній лінгвістиці спостерігається значна увага до концепту як одиниці індивідуально-авторської картини світу письменника. У межах зазначеної проблематики не виявлено досліджень, у яких би було здійснено аналіз засобів вербалізації концепту FLEUR у літературній казці Моріса Дрюона “Tistou les pouces verts”. Метою розвідки є аналіз і опис особливостей утілення художнього концепту FLEUR у тексті казки для дітей М. Дрюона “Tistou les pouces verts”. Завданням роботи є визначення змісту концепту FLEUR у творі М. Дрюона, аналіз специфіки його семантичного наповнення. Об'єктом дослідження є концепт FLEUR, вербалізований у тексті казки для дітей М. Дрюона “Tistou les pouces verts”, предметом – особливості лексико-семантичної вербалізації концепту FLEUR у зазначеному творі відомого французького письменника.

У творі-казці для дітей Моріса Дрюона “Tistou les pouces verts” квітка втілює жіночу красу та символізує заможне життя (у будинку батьків Тісту); представляється виправником лихих людей (у в'язниці); уявляється творцем, будівником (у нетрях міста); репрезентується як засіб лікування хворих і постає символом дива (у міській лікарні); асоціюється з батьківщиною (у зоопарку); виступає борцем з найбільшим злом (під час війни). У казці вербалізується уявлення про вагомий вплив квітів на людину, її почуття, нюх, зір, допитливість. Групи порівнянь і метафоричних перенесень установлюють взаємозв'язок між квітами й іншими категоріями.

Лише одна квітка в тексті твору асоціюється зі злом; подібно до пирію війна може поширюватись світом, її ототожнення з бур'яном указує на складність боротьби з нею. Саме проти війни Тісту використав найбільше найрізноманітніших квітів, якими зміг подолати це лихо. У тексті казки концепт FLEUR тісно перетинається з концептом MAL. Квітами Тісту зміг виправити численні негаразди, побороти різні види зла. Єдине лихо, що квіти так і не змогли подолати, – смерть.

VERBALIZATION OF THE FLEUR CONCEPT IN A LITERARY TALE FOR THE CHILDREN OF MAURICE DREWON “TISTOU LES POUCES VERTS”

Pavliuk O. O.

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Second Foreign Language Teaching
Zaporizhzhia National University
Zhukovskoho str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0000-0002-7821-5269
helen.pavlyuk@gmail.com*

Saltykova T. O.

*Lecturer at the Department of Second Foreign Language Teaching
Zaporizhzhia National University
Zhukovskoho str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0000-0001-6085-302X
t.saltykova2016@gmail.com*

Key words: *text concept, literary fairy tale, author's conceptual sphere, individual author's concept, humanization, comparison, metaphor.*

Individual author's concepts reflect the personal experience of the writer, his imagination, associations, vision of the world and attitude to it, which is reflected in the artistic speech, in the language of the work. In modern linguistics, considerable attention is paid to the concept as a unit of the writer's individual authorial picture of the world. Within the limits of the mentioned problems, no studies were found in which the analysis of means of verbalization of the FLEUR concept in Maurice Druon's literary tale “Tistou les pouces verts” would have been carried out.

The purpose of the investigation is to analyze and describe the peculiarities of the embodiment of the artistic concept of FLEUR in the text of the fairy tale for children by M. Druon “Tistou les pouces verts”. The task of the work is to determine the content of the FLEUR concept in the work of M. Druon, to analyze the specifics of its semantic content. The object of the research is the concept of FLEUR, verbalized in the text of M. Druon's children's tale “Tistou les pouces verts”, the subject is the peculiarities of the lexical-semantic verbalization of the FLEUR concept in the mentioned work of the famous French writer.

In Maurice Druon's fairy-tale work for children, “Tistou les pouces verts”, the flower embodies female beauty and symbolizes a prosperous life (in the house of Tistou's parents); presents as a reformer of evil people (in prison); imagines as a creator, a builder (in the slums of the city); it is represented as a means of treating patients and becomes a symbol of a miracle (in a city hospital); it is associated with the homeland (in the zoo) and acts as a fighter against the greatest evil (during the war). The fairy tale verbalizes the idea of the significant influence of flowers on a person, his feelings, sense of smell, sight, and curiosity. Groups of similes and metaphors establish relationships between flowers and other categories.

Only one flower in the text of the work is likened to evil; like wheatgrass (le chiendent), war can spread throughout the world, its comparison to weeds indicates the difficulty of fighting it. It was against the war that Tistu used the most diverse flowers with which he was able to overcome this calamity. In the text of the fairy tale, the FLEUR concept closely overlaps with the MAL concept. With flowers, Tistu was able to correct numerous troubles, overcome various types of evil, the only disaster that flowers could not overcome is death.

Постановка проблеми. Останнім часом реконструкція й аналіз концептів на матеріалі художніх текстів нерідко входять до кола дослідницьких інтересів лінгвістів. Вивчення текстових концептів сприяє розумінню світосприйняття письменника та його творчого задуму, відображеного в тексті. Індивідуальні авторські концепти відбивають особистий досвід письменника, його уяву, власні асоціації, бачення світу та ставлення до нього, що віддзеркалюється в художньому мовленні, у мові твору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У рамках сучасної антропоцентричної парадигми спостерігається сфокусованість досліджень на вивченні рослинного світу у зв'язку з явищами мови та мовлення. Флористична лексика, символіка квітів, засоби вербалізації фітоконцептів на матеріалі різних мов ставали об'єктом наукових розвідок багатьох дослідників (Т.О. Алексахіна, Н.К. Кобиленко, Л.В. Непоп-Айдачич, Т.І. Павлович, І.Е. Подолян, Л.В. Пушко, А.В. Чернявська й інші). Представлена тема належить до актуальних досліджень, оскільки в сучасній лінгвістиці спостерігається підвищений інтерес дослідників до концепту як одиниці індивідуально-авторської картини світу письменника, зумовленої тим, що автор актуалізує лише значущі для нього смисли, виходячи із власного досвіду та задуму твору. У межах зазначеної проблематики не виявлено досліджень, у яких би було здійснено аналіз засобів вербалізації концепту FLEUR на матеріалі літературної казки Моріса Дрюона "Tistou les pouces verts". Термін «літературна казка» означає оригінальні авторські твори, у яких елементи реалій поєднані з вигадкою, яскравим фантазуванням [2, с. 568].

Метою розвідки є аналіз і опис особливостей утілення художнього концепту FLEUR у тексті казки для дітей Моріса Дрюона "Tistou les pouces verts". **Завданням** роботи є визначення змісту концепту FLEUR у творі Моріса Дрюона, аналіз специфіки його семантичного наповнення. **Об'єктом дослідження** є концепт FLEUR, вербалізований у тексті літературної казки Моріса Дрюона "Tistou les pouces verts", **предметом** – особливості лексико-семантичної вербалізації концепту FLEUR у зазначеному творі відомого французького письменника.

Виклад матеріалу. Концептосфера художнього тексту відображує реальний світ крізь призму світобачення та світосприйняття письменника. Різницю між художніми, культурними та мовними концептами вбачає В.Г. Ніконова. На думку дослідниці, зміст і спосіб експлікації, обсяг та історична мінливість є тими параметрами, що відрізняють художні концепти від концептів культури та мовних концептів [3, с. 115]. У художньому

тексті концепт ґрунтується насамперед на складниках національного мовного концепту, але також вміщує індивідуально-авторські життєві уявлення, що слугують відтворенню образів, повнішої передачі ідеї твору. Авторські уявлення й асоціації, що знайшли відображення в художньому творі, надалі нерідко поповнюють дальню або ближню периферію лінгвокультурного концепту як носія національної ментальності. Слідом за О.М. Кагановською трактуємо текстовий концепт як двоїсту сутність, що інтегрує мовленнєвий і розумовий плани. «Мовленнєвий план текстового концепту є виявом його вербального характеру, у такому разі концепт постає як реальність, що віддзеркалена у свідомості не безпосередньо, а через мову. У розумовому плані текстовий концепт розглядається як образ, у якому втілені певні культурно зумовлені уявлення мовців про навколишній світ» [1, с. 50]. Дослідження концептів на матеріалі художніх творів відкриває перспективи розуміння індивідуального авторського стилю письменника з позицій національної культури народу чи суспільства загалом і загальнолюдських духовних цінностей.

Тлумачний словник французької мови TLF дефінує іменник *fleur* так: *Partie de certains végétaux contenant les organes reproducteurs, souvent odorante et ornée de vives couleurs*, додаючи наукове визначення: *bot. Une fleur complète comprend d'ordinaire quatre cercles concentriques ou verticilles de pièces florales insérées sur le réceptacle <...>; ce sont, de dehors en dedans : 1. le calice <...>; 2. la corolle <...>; 3. L'androcée ou organe mâle, formé d'étamines <...>; 4. le pistil ou organe femelle (Bot. élém., Classes de cinquième A et B. Paris, Larousse, s.d., p. 45)*, а також загальноприйняте: *usuel a) La fleur elle-même, le rameau qui la porte et, p. ext., plante que l'on cultive pour l'agrément* [5]. Звернення до словникових дефініцій є необхідним, оскільки лексичні значення, зафіксовані у словниках, дозволяють визначити сутність загального сприйняття концептів носіями мови. Лексема *fleur*, ім'я аналізованого концепту, трапляється в тексті зазначеної казки понад 60 разів, інші лексичні одиниці, що репрезентують рослинний світ, – понад 30. У досліджуваному творі вжито приблизно 90 найменувань рослин, переважно квітів, що існують у реальному світі, але також трапляється одна авторська номінація вигаданої квітки (*la fleur-papillon*). Усі флоронайменування (номінації рослин і квітів, назви елементів рослин, загальні назви тощо) виступають вербалізаторами концепту FLEUR. У цій розвідці ми зосереджуємо нашу увагу на зафіксованих у тексті казки уявленнях, пов'язаних із квітами.

Моріс Дрюон, учасник боїв за захист Франції від фашистів, фронтовий кореспондент французьких і союзницьких військ, автор твору "Chant des

partisans” (1943 р.), що став гімном Французького Опору, написав антивоєнну казку, сповнену поезії, краси та глибини. У його єдиному творі для дітей квіти є не тільки прикрасою красивого заможного життя, але й борцями із життєвими негараздами, із лихом.

Перша згадка про квітку трапляється на початку твору, мадам Мати презентується як красива квітка, її щічки порівнюються з ніжністю квітів (*comme la peau des fleurs*), нігті з кольором трояндових пелюсток (*comme des pétales de roses*), а пахне вона, як цілий букет (*un parfum de bouquet*): *Madame Mère était blonde et légère; ses joues étaient douces comme la peau des fleurs, ses ongles étaient roses comme des pétales de roses, et lorsqu'elle sortait de sa chambre elle répandait autour d'elle un parfum de bouquet* [4, с. 19]. Таке порівняння жінки із квіткою пов'язує жіночі красу та тендітність із ніжністю та красою квітів. Під час «уроку саду», це був перший урок Тісту, який, як виявилось, не міг відвідувати школу, зазначено уявлення про квіти як про прикрасу, що слугує для втіхи зору та нюху всієї заможної родини. Квіти не мають жодної утилітарної функції, вони вирощуються в теплиці лише завдяки екзотичності, краси, аромату, рідкісності: *les mimosas y fleurissaient en plein hiver; il y poussait des palmiers importés d'Afrique; on y cultivait des lis pour leur beauté, des tubéreuses et des jasmins pour leur parfum, et même des orchidées, qui ne sont pas belles et qui ne sentent rien, pour une qualité tout à fait inutile à une fleur et qui s'appelle la rareté* [4, с. 46].

Олюднення квітів трапляється в контексті, що описує спілкування садівника із квітами, оскільки пан Вусань із ними розмовляв, вітав їх, говорив їм компліменти, перепитував про здоров'я тощо, він уважав, що квіти розуміють людську мову; кожному із квіток він наділяв якимись рисами, знав про особливості їхньої поведінки: *Vous comprenez aisément que tourner le compliment à chaque rose d'un massif, à chaque œillet d'un buisson, ne laisse guère de voix <...> Moustache allait d'une fleur à l'autre, s'inquiétait de la santé de chacune. – Alors, la rose-thé, toujours gamine; on joue à garder des boutons en réserve pour les faire éclater quand personne ne s'y attend? Et toi, le volubilis, tu te prends pour le roi de là montagne, à vouloir t'échapper vers le haut de mes châssis! Ils revinrent lentement, parce que Moustache en profitait, ici pour féliciter une grosse pivoine de sa bonne mine, là pour encourager un hortensia à devenir bleu <...>* [4, с. 47–48].

Після «уроку порядку», що відбувся у в'язниці, Тісту ніяк не міг позбутися спогадів про огидність тюрми та про лихих людей, які там мали виправлятися. В'язниця йому здалась бридкою з її сірими сумними стінами та чорними решітками. Тісту, який із вродливими заможними батьками

жив у чудовому будинку в оточенні яскравих квітів, вигадав посадити у в'язниці квіти, щоб той «порядок» був менш огидним, а в'язні більш розсудливими, доброзвичайними: *Et si on leur faisait pousser des fleurs, à ces gens-là? Cela rendrait l'ordre moins laid et les prisonniers deviendraient peut-être plus sages* [4, с. 67]. Хлопчик застосував свої великі пальці, він ними тикав повсюди, у землю, між камнями, в отвори замків тощо, в'язниця перетворилась на квітковий палац: *Imaginez la stupeur des Miropoilus en découvrant leur prison transformée en château de fleurs, en palais des merveilles! <...> Pas une fenêtre de la prison, pas un barreau qui n'eût reçu sa part de fleurs! Les tiges grimpaient, s'enroulaient, retombaient; des cactus, sur la crête des murs, remplaçaient partout les affreux piquants* [4, с. 69–70]. Деревник, справжній розвідник-диверсант, розповсюдився дуже швидко, захопив жандарма, заплівши його в будці, заблокував дуло його гвинтівки: *Le plus curieux était peut-être la guérite où le chèvrefeuille avait poussé si vite que le gendarme de garde s'y trouvait immobilisé. Les plantes avaient pris son fusil pour tuteur et bloqué rentrée <...>* [4, с. 70]. У наведеному контексті реалізується прийом олюднення, квіти представляються активними діячами, рослини захоплювали та блокували, їхні стебла взбирались, перебігали, спускались знов.

Ботаністи, які протягом тижня вивчали квіти, що вирости у в'язниці, дійшли висновку, що це такі самі квіти, як і інші, за винятком того, що вони вирости за одну ніч: *Les fleurs de la prison étaient des fleurs comme toutes les autres, <...> leur seule étrangeté était d'avoir poussé en une nuit* [4, с. 76–77]. Попри цю заяву, зроблену фахівцями, Тісту зробив власний висновок, що квіти не дають лиху просуватись: *J'ai découvert quelque chose d'extraordinaire! reprit Tistou. Les fleurs empêchent le mal de passer* [4, с. 79]. Квіти уявляються хлопчику настільки сильними та могутніми, що можуть протидіяти лиху.

Наступним уроком Тісту став «урок злиденності». Бідність він вивчав, опинившись у нетрях міста. Там хлопчик побачив те, що йому здалось навіть страшнішим за в'язницю. Після цього уроку він запитував себе, чи злидні роблять людину лихою. Він вирішив виправити стан справ у занедбаній частині міста, за його задумом, газонна трава, велика кількість садового в'юнка та ломиноси мали увібрати бруд, укріпити будівлі, що вже майже розвалювались: *Un peu de gazon boirait la boue et rendrait ces chemins plus agréables, et puis du volubilis en quantité, avec des clématites, renforcerait ces pauvres cabanes prêtes à s'écrouler* [4, с. 83].

Самих мешканців нетрів хлопчик ототожнював із садовим цикорієм, овочем блілого

забарвлення, отже, у казці нужденність, недоля уподібнюються до блідості, безбарвності, невиразності: *À vivre serrés les uns contre les autres, et sans lumière, ils deviennent pâles <...> comme les endives que Moustache fait pousser dans la cave. Moi je ne serais pas heureux si l'on me traitait comme une endive* [4, с. 84]. Щоб додати кольорів у ці квартали, Тісту вирішив виростити герані та садовий в'юнок, квіти прості, але яскравого забарвлення: *Tistou décida de faire croître des géraniums le long des lucarnes pour que les enfants des taudis voient un peu de couleur. "Demain, au moins, ils auront quelques fleurs", se dit Tistou <...> Le lendemain, les journaux de Mirepoil annonçaient une véritable inondation de volubilis. <...> Des arceaux couleur de ciel voilaient la laideur des cabanes, des barrières de géraniums bordaient les chemins de gazon. Ces quartiers déshérités <...> devinrent les plus beaux de la ville* [4, с. 88]. Метафора *inondation de volubilis*, як і вживання найменувань рукотворних ландшафтних форм *des arceaux couleur de ciel, des barrières de géraniums*, передають уявлення про велику кількість квітів, використаних для укріплення, прибирання та прикрашання злиденних кварталів міста. Садівник порадив Тісту виростити жасмін, який має приємний і водночас сильний запах, можливо, щоб не тільки приховати убогість бідних кварталів і укріпити стіни будинків, але й прибрати сморід, властивий нетрям: *La prochaine fois, pense au jasmin. Ça grimpe vite et ça sent bon* [4, с. 89].

На уроці, що пройшов у лікарні, бачимо ще одне уявлення про квіти, вони репрезентуються як ліки. Побачивши хвору дівчинку, яка, окрім лікарні, нічого більш у житті не бачила, Тісту вмиль згадав про свої чарівні великі пальці, саме квіти маливилікувати дівчинку, для цього він обрав найяскравіші: *Des fleurs, ce serait mieux <...> Coquelicots, coquelicots! <...> Boutons d'or, pâquerettes, jonquilles!* [4, с. 96]. Дівчинка споглядала і милувалась ними, вона відчула свої ноги, їй уже подобалось жити: *Des narcisses poussaient autour de la table de nuit; la couverture était devenue un édreon de pervenches; de la folle avoine moussait sur la carpe. Et puis la fleur, la fleur à laquelle Tistou avait donné tous ses soins, une rose merveilleuse, qui ne cessait de se transformer, d'épanouir une feuille ou un bourgeon, la fleur montait à la tête du lit, le long de l'oreiller. La petite fille ne regardait plus le plafond; elle contemplait la fleur <...> Le soir même, ses jambes commencèrent à remuer. La vie lui plaisait* [4, с. 99–100]. У цьому контексті вербалізується уявлення про іншу силу квітів, краса яких спонукає до життя.

Квітка презентується в тексті казки як загадка та диво: загадка в тому, як квітка розпукується на стеблині, пишно квітує, росте (*Une fleur qui*

pousse, c'est une vraie devinette); дивом є процес розвитку рослини, завдяки якому хвора людина може одужати. Дівчинка щодня чекала на це диво та мала забути про свою недугу (*À attendre chaque jour la surprise, cette petite fille oubliera peut-être sa maladie*). Дивовижним є те, як одного чудового дня показується пуп'янок, потім він випускає один пелюсточок, схожий на малесеньку жабку, ще через день-два розкриває всі пелюстки: *Pour que cette petite fille guérisse, il faut qu'elle ait envie de voir un lendemain, c'est clair; songeait-il. Une fleur, avec sa manière de se déplier, de ménager des surprises, pourrait sûrement l'aider. Une fleur qui pousse, c'est une vraie devinette, qui recommence tous les matins. Un jour elle entrouvre un bouton, le jour d'après elle défroisse une feuille verte comme une petite grenouille, et puis après elle déroule un pétale <...>* [4, с. 97–98]. Попри висновок, зроблений ботаністами, квіти, що виникали з-під великих пальців Тісту, презентуються в тексті як загадкові: *C'est toujours dans les lieux où Tistou est passé la veille que les fleurs mystérieuses apparaissent* [4, с. 101].

Щоб трохи розважити сина, батьки відправили Тісту до зоопарку, що уявлявся хлопчику якимось казковим місцем, чимось на зразок звіриного раю, де тварини з доброї волі дозволяють милуватися собою. Він уважав, що звірі там бавляться поміж дерев і дивовижних рослин, подібних до тих, що намальовані в дитячих книжках: *Il pensait que jaguars, buffles, rhinocéros, tapirs, oiseaux-lyres, perroquets et sapajous s'ébattaient parmi toute espèce d'arbres et de plantes merveilleuses, tels qu'ils sont peints sur les livres d'images* [4, с. 110]. Але хлопчик побачив лише зачинені клітки із сумними тваринами, які дримали перед порожніми мисками. Тісту почав діяти, після відвідин зоопарку там вирости рослини, що відповідали місцевості, з якої вивезли цих тварин: *C'est pourquoi quelques jours plus tard, un immense baobab s'élevait dans la cage aux lions, les singes s'élançaient de liane en liane, des nénuphars s'éployaient dans la baignoire du crocodile. L'ours avait son sapin, le kangourou sa savane; les hérons et les flamants roses marchaient parmi les roseaux et les oiseaux de toutes couleurs chantaient parmi les buissons de jasmin géant* [4, с. 111]. Подарувавши тваринам рослини, що уособлюють їхню рідну країну, Тісту повернув їм Батьківщину.

Пізніше, на «уроці географії» й «уроці заводу», де хлопчик дізнався про найбільше лихо – війну, що може знищити найбільший сад: *Parce que <...> parce qu'une petite guerre de rien du tout peut anéantir un très grand jardin* [4, с. 118], ми вперше бачимо різко негативну асоціацію, пов'язану із квіткою. В уяві Тісту війна ототожнювалась із бур'яном: *Oui, en somme, la guerre est une espèce*

d'affreux chiendent qui pousse sur la mappemonde <...> *Par quelles plantes pourrait-on la combattre?* [4, с. 128–1129]. Отже, хлопчик задумався над вибором рослин, які б могли її побороти. В'юнки, повзучі, клейкі рослини вкоренились в ящиках зі зброєю, сплелися навколо кулеметів, автоматів, револьверів і ще чорна білена склеювала одиниці зброї одна з одною; а лопух великий чіплявся до багнетів: *Des plantes grimpantes, rampantes, collantes, avaient pris racine dans les caisses d'armes.* <...> *Le lierre, la vigne blanche, le liseron, l'ampélopsis des murailles, la renouée des oiseaux et la cuscute d'Europe formaient autour des mitrailleuses, des mitraillettes, des revolvers, un inextricable écheveau, qu'aggravait encore la glu répandue par la jusquiame noire* <...> *La grande bardane s'était agrippée aux baïonnettes* [4, с. 140–141]. Залишалось лише викинути у смітник гвинтівки та багнети, що пишно цвіли: *Que faire de fusils qui fleurissaient, de baïonnettes qui ne piquaient plus, et auxquels de jolis bouquets étaient toute efficacité? Il fallut les jeter aux poubelles* [4, с. 141]. Зброя, що буйно квітла, не могла більш убивати. Квіти, справжні миротворці, активно протидіяли війни.

Водії не могли більше керувати чудовими вантажівками, вони не могли навіть перебувати в них через крапивницю, спричинену дикою ожиною, підмареником і різними видами крапиви, що попроростали на сидіннях: *Inutilisables également, les magnifiques camions, si consciencieusement zébrés de gris et de jaune! La ronce piquante, le gratteron et plusieurs variétés d'orties, dont la brûlante, poussaient en abondance sur les sièges provoquant une urticaire immédiate chez les chauffeurs* [4, с. 141]. Скромна польова квітка, лісовий бальзамин (латинська назва *Impatiens noli-tangere* – «нетерплячий, не чінай», оскільки його коробочка вибухає, коли ви хочете до неї доторкнутись, і може викинути насіння на кілька метрів), посяла паніку серед бійців: *Ici se place le piteux incident causé par l'impatiente-n'y-touchez-pas. Qu'une modeste fleur des champs puisse déclencher une panique parmi des combattants s'explique si l'on sait que l'impatiente-n'y-touchez-pas est pourvue de capsules qui éclatent au moindre contact* <...> [4, с. 142]. Танки так само були заблоковані рослинами, які унеможливили їх використання: *Des buissons d'églantines, auxquels se mêlaient la grande cracca et la benoîte des ruisseaux, lançaient racines, grappes, pédoncules et rameaux épineux autour des mécanismes. Les chars étaient donc, eux aussi, inutilisables* [4, с. 142].

Тісту завжди доречно обирав рослини. У протигазах попроростали квіти, що спричиняють чхання: *Dans les masques à gaz se développait l'achillée sternutatoire.* Трави з неприємним запа-

хом з'явилися у рупорах і раціях, унеможлививши користування ними: *Des herbes malodorantes s'étaient logées à l'intérieur des porte-voix. Les officiers avaient dû renoncer à l'usage de ces cornets où croissaient l'ail des ours et la camomille puante* [4, с. 143].

У тексті казки квіти представляються борцями за мир, є символом миру. Порівняння зброї з рослинами, а саме деревами, із квітучими навесні акаціями, передає ідею миру, спокою, оновлення: *Ses armes fleurissaient comme des acacias au printemps.* Урешті-решт, гармати почали стріляти квітами: *Les canons de Mirepoil avaient tiré, certes; ils avaient tiré des fleurs.* Метафора «квіти – краплі дощу», оскільки над супротивниками пролився квітковий дощ, який залив їх, передає уявлення про очищення, благо: *Une pluie de digitales, de campanules et de bleuets s'était abattue sur les positions des Vazys qui avaient riposté, inondant les Vatenes de renoncules, de marguerites et de stellaires.* Навіть у кашкеті генерала проросли фіалки: *Un général avait eu sa casquette enlevée par un bouquet de violettes!* [4, с. 144]. Квітка асоціюється з миром, квітами не завойовують країну, битви квітами не вважаються чимось серйозним: *On ne prend pas un pays avec des roses, et les batailles de fleurs n'ont jamais passé pour choses sérieuses* [4, с. 144]. Поява з гармати гілочки конвалії є символічною, оскільки у французькій культурі ця квітка пов'язується з весною, свіжістю, веселістю, є символом щастя: *La toile eut un léger frisson et l'on vit sortir de la bouche du canon un brin de muguet qui poussa d'abord une feuille, puis l'autre, puis ses clochettes blanches* [4, с. 152].

Коли у країні встановився мир, Тісту став вигадувати нові сорти квітів, наприклад синю розу з пелюстками, як шматочки неба, нові різновиди сонячників: *il était parvenu de créer la rose bleue dont chaque pétale était comme morceau de ciel, et il avait mis au point deux nouvelles variétés de soleil levant couleur d'aurore et le soleil couchant d'un beau pourpre cuivré* [4, с. 165].

Уявлення про вплив квітів на людину фіксується в контексті, де йдеться про смерть садівника. Усі в будинку родини уникали вимовляти слово «mort», уживали різноманітні евфемізми (*Moustache a décidé de se reposer pour toujours. Il est parti pour un long, long voyage dont il ne reviendra jamais. Ce pauvre Moustache est au ciel, <...> il est plus heureux que nous à présent*) [4, с. 166–167]. Лише поні сказав хлопчику правду. Проте Тісту вирішив спробувати застосувати квіти, щоб повернути садівника до життя. Знаючи, що той полюбляв розмовляти ыз квітами, Тісту виростив красотку півонію: *“Moustache ne résistera pas à une belle pivoine. Il aura envie de lui parler”* <...> *La pivoine sortit du sol, monta, s'épanouit, inclina la tête, lourde*

comme un chou, vers l'inscription [4, с. 170]. Потім він згадав про тонкий нюх садівника та вирішив, що аромат квітів міг би його вивести зі сну: "**Les parfums, peut-être** <...> **Il avait le nez très fin sous ses grosses moustaches**", pensa Tistou. Et il fit surgir jacinthes, œillets, lilas, mimosas et tubéreuses [4, с. 170]. Пам'ятаючи про допитливість пана Вусаня, хлопчик вирішив, що невидана дотепер квітка-метелик мала б його розбудити: "**Et une fleur qu'il n'aurait pas connue, se dit encore Tistou. Même si l'on est très fatigué, la curiosité, ça réveille**" <...> **Pendant une heure, Tistou déploya la plus vive imagination pour fabriquer une végétation jamais vue. Il inventa ainsi la fleur-papillon, à deux pistils en forme d'antennes et deux pétales éployés qui frémissaient au moindre souffle d'air** [4, с. 170–171]. Розповідаючи своєму поні про безрезультатність спроб побороти смерть, Тісту почув у відповідь, що смерть є єдиним лихом, проти якого квіти не мають сили: **Tu as découvert que la mort est le seul mal que les fleurs n'empêchent pas de passer** [4, с. 171].

Висновки. У творі-казці для дітей Моріса Дрюона "Tistou les pouces verts" квітка втілює жіночу красу та символізує заможне життя (у будинку батьків Тісту); представляється виправником лихих людей (у в'язниці); уявляється творцем, будівником (у нетрях міста); репрезентується як засіб лікування хворих і постає символом дива (у міській лікарні); асоціюється з батьківщиною (у зоопарку); виступає борцем із найбільшим злом (під час війни). У казці вербалізується уявлення про силу та могутність квітів, про їхній вагомий вплив на людину, її почуття, нюх, зір, допитливість. Групи порівнянь і метафоричних перенесень установлюють взаємозв'язок між квітами й іншими категоріями.

Лише одна квітка в тексті твору асоціюється зі злом; подібно до пирію війна може розповсюджуватись світом, так само, як із бур'янами, з нею важко боротись. Саме проти війни Тісту використав найбільше найрізноманітніших квітів, якими зміг подолати це лихо. У тексті казки концепт FLEUR тісно перетинається з концептом MAL. Квітами Тісту зміг виправити численні негаразди, побороти різні види зла. Єдине лихо, що квіти так і не змогли подолати, – смерть.

Перспективи дослідження вбачаємо в реконструкції концепту FLEUR на матеріалі лексики та фразеології французької мови, що дозволить виявити особливості зв'язку природи та культури народу. А також у подальшому аналізі концептів, що вербалізуються у творах Моріса Дрюона, з метою вивчення домінантних особливостей його ідіостилю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кагановська О.М. Лінгвокогнітивний аспект утілення текстових концептів у французькій та українській художній прозі. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія 9 : Сучасні тенденції розвитку мов. Вип. 2. Київ, 2007. С. 50–57.
2. Літературна казка. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт.-уклад. Ю.І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. Т. 1 : А – Л. С. 568–569.
3. Ніконова В.Г. Художній концепт: процедури реконструкції та моделювання (на матеріалі трагедій В. Шекспіра). *Вісник Київського національного лінгвістичного університету*. Серія «Філологія». 2011. Т. 14. № 2. С. 113–122.
4. Druon M. Tistou les pouces verts. Livre de poche. Jeunesse. Librairie générale française, 2022. 188 p.
5. TLFi. URL: <http://stella.atilf.fr/Dendien/scripts/tlfiv5/visusel.exe?13;%20s=3944005440;%20r=1;nat=;sol=2> (дата звернення: 25.08.2023).

REFERENCES

1. Kahanovska, O.M. (2007). Lihvokohnityvnyi aspekt utilennia tekstovyh kontseptiv u frantsuzkii ta ukrainskii hudozhnii prozi [Linguo-cognitive aspect of the embodiment of textual concepts in French and Ukrainian fiction.]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Dragomanova – Scientific journal National Pedagogical Dragomanov University*. Seriya 9 "Suchasni tendentsii rozvytku mov" – "Modern trends in language development", 2, 50–57 [in Ukrainian].
2. Kovaliv, Y.I. (2007). *Literaturoznavcha entsyklopediia [Literary encyclopedia]* (Vols. 1–2). Vol. 1. Kyiv : VTs "Akademiia". 608 p. [in Ukrainian].
3. Nikonova, V.G. (2011). Xudozhnij koncept: procedury' rekonstrukciyi ta modelyuvannya (na materialy tragedij V. Shekspira) [Belles-lettres concept: procedures of reconstruction and modeling (on the material of Shakespeare's tragedies)]. *Visny'k Ky'ivsk. nacional'n. un-tu*. Seriya "Filologiya". Kyiv National Linguistic Univ. Messenger, Philology, Vol. 14, 2, 113–122 [in Ukrainian].
4. Druon, M. (2022) Tistou les pouces verts. Livre de poche. Jeunesse. Librairie générale française, 188 p.
5. TLFi. URL: <http://stella.atilf.fr/Dendien/scripts/tlfiv5/visusel.exe?13;s=3944005440;r=1;nat=;sol=2>; Retrieved August 25 2023, from <http://atilf.atilf.fr/>.